

MemoriiJurnale

Dorli Blaga
*Tatăl meu,
Lucian Blaga*

Ediția a II-a revăzută și adăugită

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție coordonată de Oana Bârna

Redactor: Anca Lăcătuș

Coperta: Angela Rotaru

Tehnoredactor: Manuela Măxineanu

Corector: Ioana Vilcu

DTP: Corina Roncea

Tipărit la Fedprint

© HUMANITAS, 2012

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BLAGA, DORLI

Tatăl meu, Lucian Blaga / Dorli Blaga. – București: Humanitas, 2012

ISBN 978-973-50-3582-2

821.135.1-94

821.135.1.09 Blaga, L.

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Dorli Blaga (Ana-Dorica Bugnariu), fiica scriitorului Lucian Blaga, se naște la 2 mai 1930, la Berna, în Elveția, unde tatăl ei era atașat de presă. Până la vârsta de nouă ani trăiește în străinătate cu părinții, în Elveția, Austria, Portugalia, câteva săptămâni la Paris. Întorși în țară în primăvara anului 1939, se stabilesc la Cluj, Lucian Blaga fiind profesor universitar și membru al Academiei Române. În urma Dictatului de la Viena (august 1940), Universitatea din Cluj se refugiază la Sibiu pe toată perioada războiului. Aici Dorli Blaga își încheie școala primară, și în 1941 este înscrisă la Liceul German Brukenthal. Clasele a VIII-a și a IX-a le face în particular, la Sibiu. În 1946 familia se mută, împreună cu Universitatea, înapoi la Cluj. Absolvă liceul în 1949 și se înscrie, pe bază de examen de admitere, la Facultatea de Fizică. În perioada aceea Blaga fusese eliminat din Universitate și Academie, nu mai putea publica lucrări originale, era angajat ca bibliotecar.

În 1951 Dorli Blaga se mută la Universitatea din București, în urma primei căsătorii, cu Mihai Gavrilă, de care divorțează după trei ani. În 1952 este pusă pe lista celor ce urmau să fie exmatriculați pentru origine socială „nesănătoasă”. Își ia totuși licența în 1956. În 1956 se căsătorește cu profesorul universitar Tudor Bugnariu. În martie 1961 inițiază publicarea unei antologii de poezii din ciclurile „de sertar” ale lui Blaga, bolnav (neoplasm), internat în spital. Lucian Blaga decedează la 6 mai 1961. Nu a mai apucat să vadă volumul tipărit (apare în 1962). Între 1970 și 1989 îngrijește ediția în douăsprezece volume a operei lui Lucian Blaga, la Editura Minerva, conformă cu „Testamentul editorial” din 1959 al acestuia. În mai 1962 Dorli Blaga se angajează la Institutul de Documentare Tehnică. Face parte dintr-un colectiv de cercetare care avea ca temă utilizarea tehnicii de calcul în domeniul documentării științifice. Publică articole în reviste de specialitate și are contribuții în lucrări

colective. Participă, din partea IDT, la întruniri de specialitate și simpozioane în 1965 și 1966 la Moscova, în Berlinul de Est și la Varșovia, în cadrul CAER. În 1967 se transferă la Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie (CNST). Face o călătorie de documentare în Republica Federală Germană, unde vizitează o seamă de instituții de specialitate. În 1972 revine la Institutul Național de Informare și Documentare (INID, fostul IDT), care se află în subordinea CNST. Aici Dorli Blaga preia temporar conducerea revistei de teorie și practică în domeniul documentării și o publicație serială privind managementul științei, pe plan mondial. De publicarea edițiilor Lucian Blaga se ocupă în afara orelor de serviciu. În 1974–1975 i se propune la serviciu intrarea în PCR, pe care o refuză. În deceniul dintre 1980 și 1990 atmosfera din institut se deteriorează și ea, în colectivul din care face parte este supusă multor șicane și presiuni. În 1990 apare la Editura Humanitas romanul *Luntrea lui Caron*. În 1991 se transferă în interes de serviciu la Senatul României, în calitate de consilier parlamentar. Organizează activitatea de documentare și participă la reuniuni ale UE în acest domeniu. În 1992 încheie un contract de drepturi de autor cu Editura Humanitas. Se pensionează în 1999. Publică în *România literară* și în 22 texte de Blaga. Colaborează la revista *Apostrof* din Cluj. Publică volumele *Lucian Blaga supravegheat de Securitate*, împreună cu Ion Bălu, la Editura Apostrof, *Correspondența de familie* la Editura Universal Dalsi, *Tatăl meu, Lucian Blaga* la Editura Apostrof, *Cornelia Blaga-Brediceanu, jurnale* la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj. În 2003 este acreditată cercetător la CNSAS. Participă la emisiuni TVR Cultural.

ÎN „TINDA LUI DUMNEZEU“

Naștere

Făptură nouă, iată pe frunte
întâia lumină te-a uns!
Pe noi repede soarta ne mână –
tu fără pas ne-ai ajuns.

Făptură de nicăieri coborâtă-n
imperiul mumei,
auriu, tânăr, proaspăt ulcior
rupt din coastele humei!

Griji, biruinți și uimiri încercând
în preajma ta sta-vom ades.
Dura-vei în noi o lumină, mare ca-ncrederea,
cu care tu azi ne-ai ales.

Sus stelele cele mai treze
aprind cărbuni de diochi.
Subt strașina vremii vei crește
încet, ca o lacrimă-n ochi.

Lucian Blaga (Berna, 1930)

Tatăl meu, Lucian Blaga
Răspuns la o anchetă a revistei Apostrof

Am primit cu interes – și cu o oarecare sfială că voi putea face față propunerii – invitația revistei *Apostrof* de a răspunde întrebării Dumneavoastră.

Încerc să vă răspund la întrebare, dar ceea ce voi scrie e *amintirea mea*. Dacă e cazul să dau *citatie* din Blaga, pentru a fi mai explicită, voi menționa sursa.

Deschizând calculatorul pentru a vă răspunde, m-am oprit din drum pentru a verifica ceva într-o carte a Tatălui meu. Și cartea s-a deschis de la sine la un trifoi cu patru foi, găsit de el și pus în carte. De câte ori el călca într-o livadă, după câțiva pași se apleca și culegea un trifoi cu patru foi. Era aproape miraculos. Poate că și acum e un semn bun, de început.

În seara zilei în care am primit scrisoarea Dumneavoastră, am văzut la postul de televiziune *Arte* (aproape unicul cu care mai pot *dialoga* în singurătatea mea) un film în care apărea un scriitor german, vorbind despre viața și creația sa. În mersul trenului. Spunea chiar că îi place să meargă cu trenul și cu gândurile lui. Iar trenul *aluneca* pe șine, rapid și silențios. Așa cum merg trenurile dincolo de fosta Cortină.

Și mi-au revenit în minte gândurile, sentimentele mele, în drumurile foarte puține, și apoi mai frecvente, în anii '80, în Elveția (unde m-am născut în 1930, la Berna), când mi-am regăsit prietenii elvețieni, din copilărie. Și mie îmi plăcea să merg cu trenul. Un reflex din copilărie? Când Tata se muta cu serviciul din oraș în oraș? Mai ales noaptea, să privesc pe geam, când trenul *aluneca* prin orașe. Priveam în casele oamenilor,

prin ferestrele luminate. Îmi imaginam vieți, ale altora, line, obișnuite (așa mi le imaginam eu). Și-mi puneam întrebarea: aș schimba pe loc destinul meu cu orice destin, dintr-una din casele pe lângă care treceam?

Mefisto, să mă îmbie, nu mi-a ieșit decât o dată în cale, printr-o propunere *nesolicitată* de mine, profesională. În 1967 am trecut prima dată Cortina, într-o călătorie de documentare în meseria mea, în Germania Federală... Am vizitat un număr de instituții de specialitate. La Institut für Dokumentationswesen, după o conversație pe probleme profesionale, directorul mi-a spus că vrea să mă angajeze. Institutul era public și coordona proiecte în domeniul respectiv, cu puțini angajați. Propunere căreia nu i-am dat curs, căci nu puteam să-mi trădez Tatăl, moștenirea lui literară și filozofică postumă, nepublicată.

Întrebarea revistei *Apostrof* este: „Ce a însemnat pentru biografia dumneavoastră tatăl dumneavoastră (spiritual și ca evenimente)?“

Chiar dacă Tatăl meu a spus într-o poezie: „Dura-vei în noi o lumină, mare ca-*ncrederea* cu care tu azi ne-ai ales“ (*Naștere*, 1931), copiii *nu-și aleg părinții*, nici nu și-i caută.

Dacă destinul a vrut ca părinții să fie persoane de excepție, fie în viața publică, fie prin realizări și *creație*, acesta *nu e în nici un fel meritul copilului*. Dar implică din partea acestuia o mare *responsabilitate* și obligație *morală*. Într-un fel o povară imensă, chiar dacă este dulce. Dulce, dacă relațiile dintre părinți și copii sunt armonioase și bazate pe *încredere*. În cazul unui părinte cum a fost Tatăl meu, pentru copii nu ar trebui să se pună problema competiției cu părintele. Pentru mine a fost ușor, eram fată și mă puteam realiza, în condiții relativ normale, pe alte planuri. Ceea ce s-a și întâmplat, atât cât a permis istoria și *conștiința* mea. Într-o meserie în care trebuie să fi obiectiv, exact, conștiincios, *neutru, fără păreri proprii și fără semnătură*. Am avut șansa unei astfel de meserii. În alt regim poate că aș fi făcut altceva (artă decorativă, modă). Nu știu, nu mai pot

să-mi dau seama acum, pentru că ce am lucrat, meseria mea, mi-a plăcut. Îmi permitea să fiu mai informată asupra celor ce se întâmplau în lume, și fără un decalaj mare de timp.

Pentru un scriitor cum a fost de exemplu Klaus Mann, *destinul de fiu a fost tragic*. Poate pentru că, așa cum spune chiar Thomas Mann, el a trăit în conul de umbră a gloriei tatălui său.

Într-un vers Tata îmi spune: „Ană, umbra mea de aur“ (*Fetița mea își vede țara*, 1941). Eu *nu* am avut sentimentul că trăiesc în umbra Tatălui meu, chiar dacă el o considera de aur. Aurul era măsura iubirii lui pentru mine, și nu valoarea persoanei mele. N-am vrut niciodată să „ies în față“. Dar m-am străduit întotdeauna să-i fiu o „umbră“ care să-i apere interesele. E vorba de *creația* lui, căci de alte interese nu putea fi vorba. Și, împreună cu Mama, să-i fim solidare. *Total solidare*, în anii grei de după război.

„Statutul“ de copil al unei *personalități* nu este însă deloc ușor. Sub diverse aspecte.

Poate mai mult într-un regim represiv, dar de fapt în orice regim, în contactele cu diverse persoane, instituții etc., fără să vrei îți aplici un fel de *autocenzură în ceea ce spui, faci, legat de părintele tău și de memoria lui, atunci când te ocupi de problemele lui*.

Așa cum spunea pe un post de televiziune, acum câțiva ani, fiica actriței Ingrid Bergman, este foarte greu să te exprimi despre „valoarea“ propriului tău părinte. Întotdeauna intervine și o *componentă afectivă*, chiar fără să-ți dai seama. Sau poți fi suspectat că intervine. Și atunci e mai bine să-i lași pe alții să se exprime, ca să nu fii acuzat că supravaluezi. În ce mă privește, am intuit și eu acest aspect și am refuzat să fac judecăți de valoare privind opera Tatălui meu. Am dat numai informații verificabile, pe bază de documente, atunci când am început să-i public opera. De asemenea, în relațiile personale ești permanent bântuit de *tristețea* că prietenia sau interesul ce ți se acordă nu e pentru *tine*, ci pentru faptul că ești copilul *cuiva*.

Sau e pură *curiozitate*. Tot pentru că ești copilul cuiva. Și e deprimant. Într-un fel, îți pierzi încrederea în tine și în „calitatea” oamenilor. De multe ori, acest lucru poate fi resimțit chiar ca *umilitor*.

Acestea au fost câteva aspecte generale asupra cărora voi mai reveni, atunci când se leagă de unele întâmplări, evenimente din viața noastră.

*

Cu regretatul prof. Mircea Cenușă am făcut câteva înregistrări, absolut neconvenționale și fără o ordine cronologică, urmând a fi transcrise și, evident, *confirmate* de mine după transcriere. Nu știu dacă aceste înregistrări s-au păstrat, dar ele *nu* pot fi utilizate decât cu asentimentul meu.

Așa încât acum îmi permit să povestesc întâmplări, amintiri din copilăria mea, de mai târziu, sau chiar legate de memoria Tatălui meu.

Nu pot însă să separ figura Tatei de a Mamei, căci ei erau o „monadă”. În viața lor nu se pot separa apele, așa încât ei apar mereu împreună.

Prima amintire a imaginii Tatălui meu este foarte timpurie. Ea a fost confirmată de părinții mei atunci când le-am povestit-o. Ei o situau în timp, când aveam doi ani și mai locuiam la Berna. Se făcea că eram în pat, culcată, într-o cameră mai mult prelungă, în semiîntuneric. Patul era de copil, având niște gratii. Ușa era întredeschisă. A intrat Tata, i-am văzut chipul deasupra patului. Era serios, tăcut, nu zâmbea, mă privea. Și a făcut un gest de dojană, cu degetul arătător, spunând: „Dorli, Dorli!” Atât. Am aflat mai târziu că refuzasem să dorm.

O altă amintire o privește pe Mama, cam din aceeași perioadă: din ușa dormitorului lor, i-am văzut spatele acoperit de pete mari, vinete. I se puseseră ventuze, ceea ce eu, evident, nu știam.

Următoarea amintire este după aproximativ un an, de la Viena (împlinisem deja trei ani). Este amintirea unei senzații,

a unui sentiment, nu a unui fapt. Un sentiment „de bine“, de liniște, de pace, pe care poate, atât de intens, de plăcut, nu l-am mai simțit niciodată. Locuiam în clădirea Legației României, de pe Prinz-Eugen-Strasse, la unchiul meu, Caius Brediceanu, ministru plenipotențiar al României la Viena. Părinții mei încă nu închiriaseră o locuință și ocupau două camere la legație. Patul în care dormeam era plasat între două ferestre înalte. Era relativ întuneric (ferestrele nu aveau obloane). Eu stăteam în pat, liniștită, cine știe cu ce gânduri de copil (nu mi se citea seara, dar eu îmi inventam povești înainte de-a adormi). În același timp, urmăream pe tavan luminile farurilor unor mașini ce treceau silențios și rar pe stradă, descriind un semicerc pe tavan. Și adormeam. Sentimentul acela de *pace* nu l-am mai trăit.

Pe măsură ce creșteam, amintirile au mai multă continuitate, dar nu intenționez aici să le înșir pe toate, în fond nu scriu memorii. S-a întâmplat însă cu prilejul apariției celor două cărți, *Blaga supravegheat de Securitate* și *Lucian Blaga, Corespondență de familie*, să mi se pună unele întrebări sau să aud, indirect, preluate de la alții, unele comentarii surprinzătoare. Iar acesta este un prilej pentru mine să lămuiesc unele aspecte legate de evenimente din viața mea alături de părinți și de Tudor Bugnariu, mai ales că oamenii nu sunt obligați să cunoască aspectele inefabile, de atmosferă, ale micii noastre familii. În ansamblu însă, cărțile au fost primite favorabil, ceea ce de fapt *nu urmăream*. Singurul lucru pe care îl urmărisem a fost să spun *adevărul, dar neagresiv*. Spre deosebire de dl I. Bălu. După lectura cărților, dl prof. G. Gană m-a rugat să mai pun pe hârtie ce îmi amintesc despre Tata, m-a încurajat să-mi depășesc teribila timiditate, să relatez tot. Motivația pentru mine e destul de tristă (sunt cam ultima din familie), dar cineva trebuie să facă și asta.

Am fost astfel întrebată de cineva cum se practicau anumite obiceiuri „la vedere“, de sărbători (religioase), în casa noastră. Răspunsul meu foarte prompt a fost: „Aproape în nici un fel.“

De fapt, nu s-a practicat cu intenție o educație religioasă a mea. Mi se povestea legendele din Vechiul Testament, ca niște basme ale marii literaturi universale. Alături de alte basme. Nu se mergea la biserică. Mărturisesc cu oarecare jenă că nu am fost niciodată la o slujbă de Înviere, nici măcar dintr-o curiozitate culturală. Dar au mai fost și alte motive, după 1948, când aceste sărbători au fost interzise și riscai să fii scos din școală. Probabil că în familie atitudinea față de *credință* a fiecăruia era de o maximă discreție și îl privea pe fiecare în parte. Nimeni din familie nu-și făcea ostentativ, în public, cruce. Fac o paranteză: n-am înțeles de ce, începând din 23 decembrie 1989, își făceau atâtea cruci persoane publice care înainte nu avea acest obicei? Nu-și făceau din convingere, și nu văd nimic criticabil în asta. Mie, în familie, nu mi s-a impus nici un fel de „religiozitate“. Când eram mică, Mama venea la mine în cameră să spunem *Tatăl nostru*. Într-o bună zi, n-a mai venit, iar eu, de una singură, nu l-am mai spus de a doua zi și nici altă dată. Cu prilejul parastasului de la Ciucea al lui Goga, pe care îl adorasem la Berna, ar fi trebuit să salut și eu un mitropolit (era foarte multă lume, prin 1939–1940). Știu că i-am refuzat pe părinții mei să-i sărut mâna, cum cerea protocolul bisericesc. Nu mai știu cum au rezolvat problema. Oare de atunci nu acceptam nimic formal? Nu știu.

De Crăciun mi se făcea un „pom“ foarte frumos, eram îmbrăcată de *Fräulein* a mea (atât de pricepută în a confecționa diverse lucruri) într-o haină albă de pânză și trebuia să spun o poezie. Se puneau câte un disc cu muzică de Crăciun, de exemplu *Stille Nacht*. Acum, când aud această muzică, îmi dau lacrimile, am senzația unei copilării furate. De Paști, ouăle colorate mi se ascundeau în grădină și prin casă, să le caut. Până la o anumită vârstă, credeam că mi le-a adus iepurașul.

Și, ca să rămân la aceeași temă, anticipez puțin. Eram în 1937, din nou la Berna, și trebuia să fiu pregătită pentru clasa întâi primară. Mama se ocupa de asta și eu nu eram foarte

ascultătoare. Tata a propus să facă cu mine lecțiile de religie. Și prima lecție a decurs cam așa: Tata încerca să-mi explice noțiunea de Dumnezeu, destul de abstract, ca ceva invizibil, și totuși prezent peste tot. Se pare că eu, copilul, am intrat într-o stare de *désarroi*, de agitație și panică, întrebând non-stop: „Și aici în cameră? Și pe dulap? Lângă tablou? *Și sub rochia Mamei?*“ După această întrebare, Tata s-a dus la Mama și i-a spus râzând că nu mai face religie cu mine. Și asta a fost. Mult mai târziu, în ultimele clase de liceu, a încercat să-mi explice niște chestiuni de dogmatică creștină (cerute la religie), din care, sincer spus, eu n-am înțeles nimic (poate îmi lipsește gena necesară?). Dar, pentru a se înțelege lucrurile, ar trebui să citez din aforismele lui Blaga: „La cei mai mulți oameni religia ține loc de poezie, la foarte puțini poezia ține loc de religie“ (*Elanul insulei*, p. 205). La noi în familie, se pare că poezia a ținut loc de religie. Și, un alt aforism al Tatei, care poate explică unele lucruri povestite aici: „Câteodată îmi pare rău că nu pot crede cu tărie primară în nici unul din miturile pentru care am atâta admirație. Știu că din viață voi pleca ezitând și cuprins de un mare regret, de regretul de a nu crede în învierea morților și în judecata din urmă“ (*Elanul insulei*, p. 246).

În ce privește legătura mea cu „lumea de dincolo“, după moartea Tatei am simțit că aceasta se face prin el și lui mă adresez în momente de cumpănă, care au fost destule... și citesc o poezie, potrivită momentului.

Da, într-adevăr, poezia a ținut loc de religie, dar nu exagerat, ca un cult. Pentru că nimic nu era exagerat între noi. Tata ne citea unele din poeziile pe care le scria, probabil mult mai multe le discuta cu Mama, care avea o cultură serioasă în ale poeziei, în mai multe limbi. Și un gust foarte sigur. Da, am stat amândouă în umbra creației lui. Nu spune el oare: „Creația e singurul surâs al tragediei noastre“ (*Elanul insulei*, p. 255). Sau: „Nu cerul e promisiunea ce mi s-a făcut, ci *creația*“ (*Elanul insulei*,

p. 205). Sau: „Prin operele sale artistul își creează un alibi în vederea judecății de apoi“ (*Elanul insulei*, p. 107).

Să revin la copilărie. Nu știu când, la Viena, ne-am mutat într-o vilăsoară la marginea orașului, cu patru camere și o incomodă scară interioară. În jurul casei era o grădină în care mă jucam și unde aveam un iepuraș. Mai târziu, Tata mi-a adus un pui de câine-lup, pe care l-am crescut singură.

De teama unor epidemii, părinții mei mă țineau destul de izolată, dar îngrijită de *Fräulein*, cu un program destul de riguros, de la care ea nu admitea abatere. Am fost un copil singuratic, dar nu pentru că așa aș fi dorit, ci pentru că așa erau condițiile. M-am obișnuit să-mi găsesc ocupații și să-mi inventez povești. Mult mai târziu „am învățat“ să mă joc cu alți copii. În 1937, la Berna, am avut primul prieten foarte bun, ca un frate, Rolf Marti, fiul scriitorului elvețian Hugo Marti. Mai târziu, în țară au apărut alte prietenii. În primul rând, vărul meu, Dorin Blaga, la Bistrița. Și mă jucam cu poftă, parcă voiam, inconștient, să recuperez o copilărie întregă. Poate chiar pentru că am rămas într-un fel o singuratică, prietenii înseamnă atât de mult pentru mine. Și suport foarte greu trădarea, pierderea lor.

Dacă educației religioase nu i s-a dat o importanță prea mare, nici măcar în prima copilărie, preșcolară, în schimb s-a pus un mare accent pe ceea ce azi numim educație civică. Cu discreție, dar cu insistență. Nu trebuie uitat faptul că Mama, dintr-o familie de politicieni, a fost în Elveția, la liceu. Unde nu a învățat numai franceza, foarte bine, dar și comportamentul civilizată, *liber consimțit*, organizarea democratică, respectul pentru celălalt, indiferent de poziția în societate, de naționalitate, de starea materială. Apoi, amândoi părinții mei au trăit, în studenție, la Viena, ceea ce nu a avut numai un efect cultural, dar și de comportament civilizată, corect, european. Picătură cu picătură, începând de la mărunțișuri din viața de toate zilele, mi s-au inoculat aceste lucruri: un program de viață ce trebuia respectat, ordine, la sfârșitul zilei, în propriile jucării (făcută de mine),

un lucru bine făcut, ore de masă, plimbare, somn. Respectul orelor de muncă ale Tatălui meu (în al cărui birou nu era voie să intri). Reguli de circulat pe stradă, traversarea corectă la semafor, salutul (cine pe cine salută întâi sau întinde mâna, în funcție de vârstă și sex etc.). Cui îi revine curățenia pe străzi (în primul rând cetățeanului), reguli de comportare în tramvai și tren și la coborârea din acestea. În fine, reguli de comportare la masă. În privința aceasta, Tata era foarte sever. Cu toate că provenea dintr-o familie foarte modestă, în timpul carierei sale deprinsese toate aceste reguli, care trebuiau respectate și în cercul restrâns al familiei, în perioade când de abia aveam ce pune în farfurie. Nu admitea abateri și făcea observații cu o ironie foarte fină. Avea mâini foarte frumoase, prelungi, expresive, dibace, dar deloc feminine. Așa încât mânuia corect și frumos, fără dificultate, toate tacâmurile, în modul cel mai natural, parcă s-ar fi născut cu această știință. La un moment dat Mama mi-a mărturisit că atunci când s-a întâlnit cu Tata, pentru prima dată la Viena în 1916, la biblioteca universității, a fost impresionată de *expresivitatea* mâinilor lui. Și, pentru că e vorba de reguli de comportare și... mâini, îmi amintesc cum mă „torturau“ părinții mei (spun în glumă, pentru că bine au făcut), la Sibiu, când eram la cumpăna dintre copilărie și adolescență și trebuia să mă obișnuiesc să întind eu mâna bărbaților, să-mi înving timiditatea. Pentru că întotdeauna femeia întinde mâna bărbatului, chiar dacă el este un șef de stat în vârstă și ea o tânără oarecare. Este păcat că la noi, în mare măsură, s-au uitat aceste reguli. Îmi amintesc de exemplu că Leonte Răutu, când mergeam la el în audiență, *nu* greșea niciodată. Era deja în picioare când intram la el în cabinet și nu se așeza înaintea mea. Și el avea foarte multă putere, pe când eu nu eram decât o „solicitantă“. Dar acest comportament civilizată îmi dădea un oarecare curaj în timpul audienței. La Sibiu, în mod abil, părinții mă puneau în situația să primesc eu pe toți domniile care veneau la tata. Și, dacă nu mă executam corect, mi se făcea morală.

Cuprins

ÎN „TINDA LUI DUMNEZEU“	
Tatăl meu, Lucian Blaga	9
Întunecarea. Ultimii ani de viață.	
Revenirea la lumină, după 1961	34
Muzele... Tatălui meu	73
Prietenii statornice. Regăsirea	78
Prietenii. Călătoriile cu copiii	94
Din nou în „tinda lui Dumnezeu“	109
Începutul sfârșitului. Schimbarea	127
Fragmente de jurnal	159
OPRIMAREA	
Tatăl meu supravegheat de Securitate	191
Tudor Bugnariu sau trădarea prietenilor în sistemele totalitare	229
CORRESPONDENȚĂ DE FAMILIE COMENTATĂ	
1920–1930	263
1930–1940	277
1940–1950	313
1951–1961	319
ADDENDA	
Familia mea. Blaga, Brediceanu, Bugnariu	349
Cum să transmiți adevărul tău altuia?	
<i>Interviu cu Mircea Vasilescu</i>	357
Cornelia Blaga – o legendă	
<i>Dora Pavel în dialog cu Dorli Blaga</i>	363
<i>Postfață</i>	377